

Handläggare
Carolina Kjellgren
Telefon: 08-508 25 240

Till
Socialnämnden
2022-05-24

Reviderade riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.
2. Ärendet överlämnas till kommunstyrelsen.

Fredrik Jurdell
socialdirektör

Veronica Wolgast Carstorp
biträdande förvaltningschef

Sammanfattning

Stockholms stads nuvarande riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m. antogs av kommunfullmäktige 2004-01-19 och uppdaterades 2012-12-17. Riktlinjerna behandlar egenavgifter för insatser till vuxna personer aktuella inom individ- och familjeomsorgen (inklusive socialpsykiatri).

Socialförvaltningen har i samarbete med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen och stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa reviderat riktlinjerna. Syftet med riktlinjerna är att de ska leda till en likvärdig tillämpning i handläggningen av egenavgifter i staden.

SoL. Möjlighet att helt eller delvis efterge ersättningskyldigheten regleras i 9 kap. 4 § SoL.

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt lagts till för att förtydliga handläggningsförfarandet och hanteringen av egenavgifter. Bland annat har ett avsnitt om egenavgifter för olika målgrupper lagts till och tabell för egenavgifter uppdaterats och lagts in i riktlinjerna. Vidare har en lathund för handläggning av egenavgifter tagits fram och lagts till som bilaga till riktlinjerna.

Den huvudsakliga förändringen i de reviderade riktlinjerna avser hantering av fakturering av egenavgift till den enskilde. Ändringen innebär att placerande stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa alltid ska betala hela vårdavgiften (inklusive egenavgiften) till vårdgivaren och fakturera den enskilde beslutad egenavgift. I de fall den enskilde är berättigad till försörjningsstöd till egenavgiften kan det vara aktuellt med en intern fakturering till enhet för ekonomiskt bistånd, beroende på lokala rutiner.

De reviderade riktlinjerna innebär ingen ändring i vilka egenavgifter som tas ut från den enskilde. Den enda förändring som genomförts är att den del som avser kost har höjts i budget 2022 från tidigare 86 kr per dygn till 97 kr per dygn. Höjningen motsvarar 0,2 procent av prisbasbeloppet.

Bakgrund

Avgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m. beslutades av kommunfullmäktige i budget 2000 och regleras årligen i samband med budget.

Stockholms stads nuvarande riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m. antogs av kommunfullmäktige 2004-01-19 och uppdaterades 2012-12-17. Riktlinjerna behandlar egenavgifter för insatser till vuxna personer aktuella inom individ- och familjeomsorgen (inklusive socialpsykiatri).

Socialnämnden tilldelades i Stockholms stads budget för 2021 uppdraget:

Socialnämnden ska i samarbete med kommunstyrelsen göra en översyn och ta fram tillämpningsanvisningar för samtliga egenavgifter inom individ- och familjeomsorgen i syfte att skapa likställighet i staden.

Inom ramen för detta arbete togs förslaget om att låta den del av egenavgiften som avser kost motsvara 0,2 procent av prisbasbeloppet, vilket innebär den i budget för 2022 genomförda höjningen till 97 kronor per dygn för kost mot tidigare 86 kr per dygn. Motiveringen till beslutet är att avgiften ska likställas med det belopp som gäller för äldre samt funktionshindrade personer under 65 år samt följa de förändringar som görs av denna avgift. Den nya taxan införs succesivt genom tillämpning i alla nya egenavgiftsbeslut under 2022. Utöver detta har ingen ändring genomförts gällande egenavgifterna.

Under 2021 påbörjades även arbete med att revidera riktlinjerna för handläggning av egenavgifter, vilket slutförts under 2022. En inom socialförvaltningen intern arbetsgrupp har arbetat med framtagandet av de reviderade riktlinjerna. Vidare har en arbetsgrupp bestående av representanter från stadens vuxen-/missbruksenheter ingått i arbetet med framtagandet av de reviderade riktlinjerna. Samverkan har skett med stadsledningskontorets social- och skoljuridiska enhet vid juridiska avdelningen.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 18 maj 2022. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 maj 2022.

Ärendet

De reviderade riktlinjerna för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m. behandlar i likhet med nuvarande riktlinjer egenavgifter för insatser till vuxna personer aktuella inom individ- och familjeomsorgen (inklusive socialpsykiatri). Syftet med riktlinjerna är att de ska leda till en likvärdig tillämpning i handläggningen av egenavgifter i staden.

I riktlinjerna framgår egenavgifterna för år 2022, vilka är de avgifter som gäller tills annat meddelas. Egenavgifterna kan komma att höjas utifrån kommunfullmäktiges beslut om taxa. Höjningen kommer i sådant fall att framgå av budget för 2023.

Stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa kan inte fastställa avvikande egenavgifter.

Egenavgift är den avgift som kommunen kan ta ut av den enskilde för en tjänst. Bestämmelserna om egenavgifter i *socialtjänstlagen* (2001:453), SoL, skiljer på *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär* och *andra stöd- och hjälpinsatser*. Exempel på *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär* är placering på behandlingshem, LVM-hem och familjehem för vård- och

behandling. Exempel på *andra stöd- och hjälpinsatser* är placering på stöd- och omvårdnadsboenden i olika former, arbetskollektiv, skyddat boende och familjehem för stöd- och omvårdnadsinsats. Egenavgifter för *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär* avser endast personer med ett missbruk. Egenavgifter för *andra stöd- och hjälpinsatser* avser personer som är placerade oavsett orsak. Avgifterna regleras i 8 kap. SoL. Av 8 kap. 1 § första stycket SoL framgår:

Stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär medför inte kostnadsansvar för den enskilde vårdtagaren. Kommunen får dock, utom beträffande barn, ta ut ersättning för uppehållet av den som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i ett hem för vård eller boende eller i ett familjehem. Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta ersättning som får tas ut för varje dag. För andra stöd- och hjälpinsatser får kommunen ta ut skälig ersättning.

Det är möjligt att helt eller delvis efterge den ersättningsskyldighet som framgår enligt ovan. Av 9 kap. 4 § SoL framgår:

Socialnämnden får helt eller delvis efterge den ersättningsskyldighet som avses i 1 och 2 §§ och i 8 kap. 1 § första och andra styckena.

Enligt beslut i kommunfullmäktige 2004-01-19 kan egenavgiften efterges helt eller delvis vid *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär*. Vid *andra stöd- och hjälpinsatser* hänvisas den enskilde till att ansöka om försörjningsstöd genom enhet för ekonomiskt bistånd.

Skäl till att efterge egenavgiften vid *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär* är att den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut. Egenavgiften kan då fastställas till ett lägre belopp eller efterges helt enligt 9 kap. 4 § SoL. Om den enskilde genom att betala egenavgiften blir beroende av försörjningsstöd genom enhet för ekonomiskt bistånd ska avgiften efterges. Detsamma gäller om personen redan uppbär försörjningsstöd. Det kan även finnas anledning till eftergift av egenavgiften när en eftergift kan antas medverka till en fortsatt rehabilitering och när risken för att betalning av egenavgiften kan inverka negativt på ett uppnått behandlingsresultat.¹

Vid *andra stöd- och hjälpinsatser* ska avgiftsnedläggning tillämpas när vissa måltider inte intas i HVB- eller familjehemmet. Avgiften

---

¹ Proposition 1979/80:1, s. 549.

reduceras med 20 procent för frukost och 40 procent för lunch respektive middag. En förutsättning är att detta har anmälts i förväg till vårdgivaren alternativt familjehemmet. Resterade kostnad ska betraktas som avgift för boendet.

Skillnader mot nuvarande riktlinjer

I de reviderade riktlinjerna har dispositionen ändrats och nya avsnitt lagts till för att förtydliga handlägningsförfarandet och hanteringen av egenavgifter. Följande ändringar har genomförts mot nuvarande riktlinjer:

- Definitioner av hem för vård eller boende (HVB), familjehem och länkverksamheter tar tagits bort.
- Rutor med hänvisningar till Stockholms stads riktlinjer för *Handläggning av ekonomiskt bistånd*, Stockholms stads *Avgiftssystem för stöd och service till personer med funktionsnedsättning under 65 år- Tillämpningsanvisningar*, Socialstyrelsens handbok *Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* och Stockholms stads hemsida gällande god man och förvaltare har lagts till.
- Tabell för egenavgifter har uppdaterats och lagts in i riktlinjerna. I tabellen framgår egenavgifterna för år 2022. I riktlinjerna förtydligas att dessa är de avgifter som gäller fram tills annat meddelas och att egenavgifterna kan komma att höjas utifrån kommunfullmäktiges beslut om taxa.
- Information om avgiftsfria insatser har samlats i ett eget avsnitt.
- Ett avsnitt om egenavgifter för olika målgrupper har lagts till. Målgrupperna är *missbruk, avhoppare från kriminella grupperingar/nätverk och deltagare i sociala insatsgrupper (SIG), våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel för sexuella ändamål samt sexuellt våld oavsett relation och socialpsykiatri*.
- Information om registrering av biståndsbeslut och beslut om egenavgift i IoF-modulen respektive FH-modulen i Sociala system har lagts till.
- Ett avsnitt om förhållandet mellan biståndsbeslut och beslut om egenavgift har lagts till. I avsnittet framgår ett förtydligande om att biståndsbeslutet inte kan villkoras med att den enskilde betalar egenavgift.

- Förslag på hur beslut om egenavgift enligt 8 kap. 1 § SoL, beslut om att helt efterge egenavgift enligt 9 kap. 4 § SoL och beslut om att delvis efterge egenavgift enligt 9 kap. 4 § SoL kan formuleras har lagts till.
- Ändring gällande fakturering av egenavgift har genomförts.

I nuvarande riktlinjer framgår att den enskilde, vid vård och behandling för missbruk, i normalfallet ska betala egenavgiften direkt till vårdgivaren efter beslut i respektive nämnd. Detsamma gäller vid upphandlad missbrukarvård för stöd- och omvårdnadsboende. Vid placering i några av socialförvaltningens boenden ska däremot stadsdelsförvaltningen betala hela placeringskostnaden till vårdgivaren. I dessa fall måste stadsdelsförvaltningen själv ta in egenavgiften från den enskilde. Vid upphandlade stöd- och omvårdnadsboenden (HVB) inom socialpsykiatri ska den enskilde betala egenavgiften till den placerande stadsdelsförvaltningen.

I de reviderade riktlinjerna framgår att placerande stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa alltid ska betala hela vårdavgiften (inklusive egenavgiften) till vårdgivaren och fakturera den enskilde beslutad egenavgift. I de fall den enskilde är berättigad till försörjningsstöd till egenavgiften kan det vara aktuellt med en intern fakturering till enhet för ekonomiskt bistånd, beroende på lokala rutiner.

Motivering till ändringen är att ha en likadan hantering av betalning av egenavgift oavsett insats, målgrupp och vårdgivare av insatsen. Ändringen syftar även till att ha en likställighet med hantering av avgifter som inom funktionshinder- och äldreomsorgen. Vidare motiveras ändringen med att ha en samstämmighet med upphandlingsdokumentet/avtalet med leverantörerna avseende insatser för personer med missbruk.

Arbetsgruppen bestående av representanter från stadens vuxen-/missbruksenheter har framfört att ändringen kommer att innebära ett ökat administrativt arbete för stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa.

- Information om hur fakturering av egenavgift ska hanteras om plats bokats i förväg, om den enskilde är olovligen frånvarande, om den enskilde är planerat frånvarande och om den enskilde är inlagd på sjukhus har lagts till.

- Ett avsnitt om fakturering till personer i skyddat boende och personer som är avhoppare eller ingår i SIG har lagts till för att förtydliga ett säkerhetsperspektiv.
- Ett avsnitt om hur placering stadsdelsförvaltning/Enheten för hemlösa ska gå tillväga om den enskilde inte betalar beslutad egenavgift har lagts till.
- Ett avsnitt om intern samverkan mellan placering enhet och enhet för ekonomiskt bistånd har lagts till.
- En lathund för handläggning av egenavgifter har tagits fram och lagts till som bilaga till riktlinjerna.

Jämställdhetsanalys

Det finns könsskillnader inom de olika verksamhetsområdena gällande andelen kvinnor och män som är aktuella för insatser där egenavgift tas ut från den enskilde. Män utgör en majoritet inom vuxen/missbruk, socialpsykiatri, avhoppare och SIG medan kvinnor utgör en majoritet inom våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Det är angeläget att det finns en likställighet i staden gällande stadsdelsförvaltningarnas/Enheten för hemlösas hantering av egenavgifter.

Den huvudsakliga förändringen i de reviderade riktlinjerna avser hantering av fakturering av egenavgift till den enskilde.

Socialförvaltningen ser att ändringen troligtvis kommer att leda till en ökad administration för stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa. Bedömningen är att ändringen är motiverad utifrån ett likställighetsperspektiv och för att överensstämja med upphandlingsdokumentet/avtalet med leverantörerna avseende insatser för personer med missbruk.

I de fall den enskilde är i behov av försörjningsstöd för att betala beslutad egenavgift är det av vikt med en välfungerande intern samverkan inom stadsdelsförvaltningarna/Enheten för hemlösa mellan placering enhet och enhet för ekonomiskt bistånd.

Socialförvaltningen föreslår att socialnämnden godkänner förslaget till reviderade riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.

Bilagor

1. Lathund egenavgifter.
2. Riktlinjer för handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.